

# ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองของผู้ต้องขังในเรือนจำกลางสมุทรปราการ

## Factors Influencing Self-Development Among Prisoners at Samutprakan Central Prison

ปพนธีร์ เรือนทองดี<sup>1\*</sup>, นุชนาฏ ยูอันเงาะ<sup>1</sup>, กฤตวรรณ สาหร่าย<sup>1</sup>, นัฐธิดา บุญอาพัทธ์เจริญ<sup>2</sup>

<sup>1</sup>คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

<sup>2</sup>คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

\*Email: khanittha94@gmail.com

### บทคัดย่อ

ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองของผู้ต้องขังในเรือนจำกลางสมุทรปราการ มี วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองของผู้ต้องขังในเรือนจำกลางสมุทรปราการ ระเบียบวิธีการ ศึกษา เป็นการศึกษาระงับการสังเกต ประชากรที่ศึกษา เป็น กลุ่มตัวอย่างผู้ต้องขังเรือนจำกลางสมุทรปราการ จำนวน 232 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ T-test และ ANOVA ผลการศึกษพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 78.9 เป็นเพศชาย รองลงมาเป็นเพศหญิง ร้อยละ 21.1 มีอายุระหว่าง 25-35 ปี ร้อยละ 50.0 รองลงมาอายุระหว่าง 36-45 ปี ร้อยละ 38.4 เป็นนักโทษชั้นเยี่ยม ร้อยละ 30.2 รองลงมาเป็นนักโทษชั้นกลาง ร้อยละ 19.8 ระดับการศึกษาสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 36.2 รองลงมาจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า ร้อยละ 25.0 สถานภาพโสด ร้อยละ 74.1 เคยประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 46.1 รองลงมาเป็นพนักงานบริษัทเอกชน ร้อยละ 20.3 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 – 15,000 บาท ร้อยละ 40.1 รองลงมาได้รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001- 20,000 บาท ร้อยละ 19.0 ระยะเวลาต้องโทษระหว่าง 1-5 ปี ร้อยละ 60.8

ผลการศึกษาภาพรวมปัจจัยครอบครัวและสังคมพบว่า อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.24 เมื่อพิจารณา รายข้อ 5 อันดับแรก พบว่า (1) ด้านการฝึกอบรมในเรือนจำ ทำให้ได้รับความรู้ต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.47 (2)

โปรแกรมการฝึกอบรมในเรือนจำมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตหลังพ้นโทษ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.41 ประเด็น (3) ครอบครัว/ญาติเป็นกำลังใจให้ท่านเมื่อเผชิญกับวิกฤตของชีวิต มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.40 และ 3) ด้านการฝึกทักษะ อาชีพ ประเด็น (4) การฝึกอาชีพมีประโยชน์กับท่านในอนาคตเมื่อ พ้นโทษ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.38 และ (5) อาชีพที่ ฝึกทักษะมีความน่าสนใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.35 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การพัฒนาตนเองของผู้ต้องขังใน เรือนจำสมุทรปราการ จำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ ระยะเวลาการจำคุก จำนวน ครั้งที่ถูกจำคุก ไม่แตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้น ปัจจัยด้านอายุและปัจจัยทางครอบครัว และสังคม แตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 0.001 ตามลำดับ ข้อเสนอแนะ กรมราชทัณฑ์ควร กำหนดทิศทางการนโยบายหลักที่มุ่งเน้นการลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการพัฒนาพฤตินิสัย บูรณาการความ ร่วมมือกับองค์กร เครือข่ายต่าง ๆ โดยจัดทำบันทึกข้อตกลง อาทิ สภาอุตสาหกรรมจังหวัดสมุทรปราการ เพื่อร่วมกัน ออกแบบและพัฒนาหลักสูตรการฝึกวิชาชีพ ประสานความร่วมมือกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของ มนุษย์ (พม.) เพื่อให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในการบำบัดฟื้นฟู ปรับรูปแบบโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูตามความเหมาะสม ของแต่ละบุคคล และมีระบบการส่งต่อและติดตามภายหลังพ้นโทษ

**คำสำคัญ :** ปัจจัยที่ส่งผล การพัฒนาตนเอง ผู้ต้องขัง

## Abstract

The study on factors influencing self-development among prisoners at Samutprakan Central Prison aimed to examine the factors influencing inmates' self-development. The research employed a survey design. The study population consisted of 232 inmates from Samut Prakan Central Prison selected as the sample. The research instrument was a questionnaire, and the data were analyzed using the t-test and ANOVA. The findings revealed that 78.9% of the respondents were male, while 21.1% were female. Half of the respondents (50.0%) were between 25 and 35 years of age, followed by those aged 36–45 years (38.4%). Regarding inmate classification, 30.2% were classified as Excellent

Class inmates, followed by 19.8% as Medium Class inmates. In terms of educational attainment, 36.2% had completed lower secondary education, while 25.0% had completed upper secondary education or its equivalent. Most respondents were single (74.1%). Before incarceration, 46.1% had worked as general laborers, followed by 20.3% who had been employed in private companies. Regarding monthly income, 40.1% had earned between 10,001 and 15,000 baht, while 19.0% had earned between 15,001 and 20,000 baht. Most respondents (60.8%) were serving prison sentences ranging from 1 to 5 years.

The overall findings regarding family and social factors indicated a high level, with a mean score of 3.24. Considering the top five items, the results showed that: (1) prison training programs provided inmates with valuable knowledge (mean = 3.47); (2) prison training programs were highly beneficial for post-release life (mean = 3.41); (3) family members or relatives provided encouragement during life crises (mean = 3.40); (4) vocational training would be beneficial for inmates after their release (mean = 3.38); and (5) the vocational skills provided through the training programs were considered interesting (mean = 3.35). The hypothesis testing showed that inmates' self-development did not differ significantly at the 0.05 level when classified by gender, educational level, marital status, occupation, income, length of imprisonment, or number of previous incarcerations. However, significant differences were found with respect to age and family and social factors at the 0.05 and 0.001 significance levels, respectively. The study recommends that the Department of Corrections establish a principal policy direction aimed at reducing inequality in access to rehabilitation and behavioral development programs. It should also strengthen collaboration with various organizations and networks through memoranda of understanding, such as with the Samut Prakan Provincial Federation of Thai Industries, to jointly design and develop

vocational training curricula. In addition, cooperation with the Ministry of Social Development and Human Security should be enhanced to encourage family participation in rehabilitation, tailor rehabilitation programs to individual needs, and establish an effective post-release referral and follow-up system.

**Keywords :** Factors Influencing, Self-Development, Prisoners

## บทนำ

ปัจจุบันในเรือนจำและทัณฑสถานในประเทศไทยนั้น มีนักโทษเด็ดขาด จำนวน 214,453 คน ผู้ต้องขังระหว่าง จำนวน 51,048 คน เยาวชนที่ฝากขัง จำนวน 12 คน ผู้ถูกกักกัน จำนวน 58 คน ผู้ต้องกักขัง จำนวน 4,079 คน รวมผู้ต้องราชทัณฑ์ทั้งสิ้น จำนวน 269,650 คน ณ วันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2566 (กรมราชทัณฑ์, 2566) ปัจจุบันจึงมีการพัฒนาบัญญัติกฎหมายใหม่และการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่มีอยู่แล้วให้ทันสมัยและครอบคลุมความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินให้มากขึ้น เพื่อรองรับกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมให้เหมาะสม ในด้านการปราบปรามการกระทำผิดกฎหมายที่เพิ่มมากขึ้นตามจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น จากอาชญากรรมที่เพิ่มขึ้นนั้นทั้งในการกระทำผิดเล็กน้อยไปจนถึงการกระทำผิดร้ายแรงที่มีผลต่อชีวิตจึงต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ให้มีการดำเนินคดีต่อผู้กระทำผิดเพื่อให้ผู้เสียหายได้รับความยุติธรรมตามกระบวนการ ซึ่งหน่วยงานในการจัดการทางกระบวนการยุติธรรมขั้นสุดท้ายต่อผู้กระทำผิดหรือผู้ต้องโทษจะได้รับการลงโทษโดยกรมราชทัณฑ์ ดังนั้นภารกิจของกรมราชทัณฑ์คือการควบคุมผู้กระทำผิดในเรือนจำให้ได้รับโทษตามคำสั่งศาล ซึ่งทางเรือนจำจะจัดการดำเนินงานด้านงานควบคุม และงานพัฒนาพฤตินิสัยที่จำเป็นต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน เพื่อให้ผู้กระทำผิดกลับตัวเป็นคนดีของสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และไม่หวนกลับมากระทำผิดซ้ำอีก

การกำหนดแนวทางการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์ ในด้านต่างๆ ซึ่งได้กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการราชการรายปี และเชื่อมโยงกับแผนปฏิบัติการราชการระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570) ของกรมราชทัณฑ์ เพื่อนำมาประกอบหลักในการปฏิบัติราชการของหน่วยงานในสังกัดกรมราชทัณฑ์ และใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาองค์กรให้

เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อติดตามผลการดำเนินงานของโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ได้ตามเป้าหมายและตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป ซึ่งกรมราชทัณฑ์มีวิสัยทัศน์ คือ “องค์กรที่มีประสิทธิภาพในการควบคุมและพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังตามมาตรฐานสากลเพื่อปกป้องและคุ้มครองสังคม” โดยมีพันธกิจ ได้แก่ 1) ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามหลักสิทธิมนุษยชนสอดคล้องมาตรฐานสากล 2) แก้ไขและพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังอย่างมีประสิทธิภาพ

เมื่อพิจารณาถึงบริบทเชิงพื้นที่ของจังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจและเป็นแหล่งอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ของประเทศ มีความหนาแน่นของประชากรและมีกลุ่มแรงงานแฝงที่ย้ายถิ่นฐานเข้ามาทำงานเป็นจำนวนมาก สภาพแวดล้อมทางสังคมที่แออัดและการแข่งขันทางเศรษฐกิจที่สูงนี้ ส่งผลให้จังหวัดสมุทรปราการต้องเผชิญกับปัญหาอาชญากรรมที่ซับซ้อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด ซึ่งถูกจัดให้อยู่ในกลุ่ม “พื้นที่สีแดง” หรือพื้นที่ที่มีความรุนแรงของปัญหาเสพติดในระดับสูง บริบททางสังคมและอาชญากรรมในพื้นที่ดังกล่าว สะท้อนให้เห็นโดยตรงจากสถิติและภาระงานของเรือนจำกลางสมุทรปราการ

เรือนจำกลางสมุทรปราการมีภารกิจเกี่ยวกับการควบคุม และแก้ไขพฤตินิสัยผู้ต้องขัง โดยมุ่งพัฒนาเป็นองค์กร พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อแก้ไข พันฟูผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นพลเมืองดี มีสุขภาพกายและจิตที่ดี ไม่หวนกลับมากระทำความผิดซ้ำ ได้รับการพัฒนาทักษะฝีมือในการประกอบอาชีพที่สุจริต และสามารถดำรงชีวิตในสังคมภายนอกได้อย่างปกติโดยสังคมให้การยอมรับ รวมบุคลากรเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานที่เรือนจำกลางสมุทรปราการ จำนวน 158 คน ในขณะที่มีผู้ต้องขังที่อยู่ในการควบคุม และบำบัดฟื้นฟูและแก้ไขพฤตินิสัยของผู้ต้องขังตามพันธกิจของกรมราชทัณฑ์ โดยแบ่งเป็นผู้ต้องขังชาย จำนวน 4,614 คน และผู้ต้องขังหญิง จำนวน 710 คน รวมทั้งสิ้น 5,324 คนสอดคล้องกับบริบทความเป็นพื้นที่สีแดงของจังหวัด ปัจจุบันเรือนจำกลางสมุทรปราการควบคุมผู้ต้องขังคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นจำนวนมากถึงร้อยละ 52 ของจำนวนผู้ต้องขังทั้งหมด และมีผู้พ้นโทษที่กระทำความผิดซ้ำกลับเข้ามาภายในเรือนจำ (เรือนจำกลางสมุทรปราการ, 2568) โดยในปีงบประมาณ 2568 มีผู้ต้องขังผ่านการอบรมโปรแกรมการแก้ไขผู้ค้ายาเสพติด จำนวน 550 คน

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีมูลเหตุจูงใจที่สำคัญในการเลือกศึกษา “เรือนจำกลางสมุทรปราการ” เนื่องจากเป็นพื้นที่ศึกษาที่สะท้อนภาพบริบทปัญหาของพื้นที่วิกฤต (Red Zone) ได้อย่างชัดเจน การศึกษาในพื้นที่ที่มีความเปราะบางและมีปัจจัยเสี่ยงล้อมรอบเช่นนี้ จะทำให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนความเป็นจริงและลึกซึ้ง หากสามารถค้นพบปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองของผู้ต้องขังในสภาพแวดล้อมที่ท้าทายเช่นนี้ได้ ย่อมสามารถนำผลการวิจัยไปเป็นต้นแบบ (Model) หรือเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายการบำบัดฟื้นฟูเชิงลึก ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อเรือนจำในพื้นที่อื่นที่มีบริบทปัญหาใกล้เคียงกันได้ จากข้อมูลและบริบทปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองของผู้ต้องขังในเรือนจำกลางสมุทรปราการ” เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองของผู้ต้องขังในพื้นที่ที่มีความเปราะบางทางด้านยาเสพติด และนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมของผู้ต้องขังให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ตลอดจนเพิ่มพูนทักษะและศักยภาพในการดำเนินชีวิตของผู้ต้องขังหลังพ้นโทษ ให้สามารถสร้างภูมิคุ้มกันต่อสภาพแวดล้อมเดิม สามารถกลับคืนสู่สังคมได้อย่างภาคภูมิใจ และไม่หวนกลับมากระทำผิดซ้ำได้อย่างยั่งยืน

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองของผู้ต้องขังในเรือนจำกลางสมุทรปราการ

### แนวคิด ทฤษฎีและการทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารแนวคิดและทฤษฎีการแก้ไขฟื้นฟู ซึ่งประกอบด้วยทฤษฎีการแก้ไขฟื้นฟูการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์ และเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในงานวิจัย ขอสรุปโดยสังเขป ดังนี้

ทฤษฎีการแก้ไขฟื้นฟู (Restorative Justice) เป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการสร้าง ความเข้าใจและการเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากการกระทำผิด โดยให้โอกาสผู้ต้องขังได้แสดงความรู้สึกผิดและรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง รวมถึงการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและฟื้นฟูความสัมพันธ์กับผู้เสียหาย (Zehr, 2002,p 68) แนวคิดนี้มีหลักการสำคัญคือ การมองว่าอาชญากรรมไม่ใช่แค่การละเมิดกฎหมาย แต่เป็นการทำลายความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนและชุมชนด้วย กระบวนการแก้ไขฟื้นฟูจึงมุ่งเน้นให้ผู้กระทำผิดได้ตระหนักถึงผลกระทบของการกระทำของตน และมี

ส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ทฤษฎีแก้ไขฟื้นฟู มีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาผู้กระทำผิดมากกว่าการลงโทษ โดยมีความเชื่อว่าการกระทำผิดกฎหมายเป็นความเจ็บป่วย (sickness) ที่สามารถรักษาให้หายได้ (Sutherland, Cressey, & Luckenbill, 1993, p 145) มุ่งเน้นที่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและความคิดของผู้กระทำผิด โดยเชื่อว่าผู้กระทำผิดสามารถได้รับการฟื้นฟูและกลับคืนสู่สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Maltz, 2001) หลักการสำคัญของทฤษฎีแก้ไขฟื้นฟูคือการระบุและวินิจฉัยปัญหาของผู้กระทำผิดแต่ละราย เพื่อนำไปสู่กระบวนการบำบัดฟื้นฟูที่เหมาะสม ซึ่งจะช่วยลดพฤติกรรมกระทำความผิดซ้ำ (Maltz, 2001, p 36) อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีนี้ยังคงมีข้อจำกัดและอุปสรรคในการนำมาปรับใช้จริง เนื่องจากปัญหาในกระบวนการยุติธรรม เช่น ข้อจำกัดด้านงบประมาณและทรัพยากร ความไม่เพียงพอของบุคลากร และความยากลำบากในการวินิจฉัยและแก้ไขปัญหาของผู้กระทำผิดแต่ละรายอย่างมีประสิทธิภาพ (Sutherland, Cressey, & Luckenbill, 1993, p 145)

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ทฤษฎีแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดมุ่งเน้นที่การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสภาพของผู้กระทำผิดให้กลับคืนสู่สังคมได้อย่างปกติสุข โดยเชื่อว่าพฤติกรรมกระทำความผิดกฎหมายเป็นผลมาจากปัญหาส่วนบุคคล หรือปัจจัยทางสังคม เช่น การขาดโอกาสทางการศึกษา หรือปัญหาทางด้านจิตใจทฤษฎีนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับเปลี่ยนความคิด ทักษะ และพฤติกรรมของผู้กระทำผิด โดยอาศัยกระบวนการต่าง ๆ เช่น การให้คำปรึกษา การฝึกอบรม การบำบัด หรือการศึกษา อย่างไรก็ตาม การนำทฤษฎีนี้ไปปรับใช้จริงยังคงมีอุปสรรคและข้อจำกัดหลายประการ เช่น ปัญหาการขาดแคลนงบประมาณและทรัพยากร ความไม่เพียงพอของบุคลากร และความยากลำบากในการวินิจฉัยและแก้ไขปัญหาของผู้กระทำผิดแต่ละรายถึงแม้จะมีข้อจำกัด แต่ทฤษฎีแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดก็ยังเป็นแนวคิดที่ได้รับความสนใจและถูกนำมาใช้ในการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมในหลายประเทศ เพื่อลดปัญหาการกระทำความผิดซ้ำและส่งเสริมให้ผู้กระทำผิดสามารถกลับมาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมได้อย่างยั่งยืน

กองพัฒนาพฤตินิสัย กรมราชทัณฑ์ (2566, น.1) กรมราชทัณฑ์เป็นหน่วยงานสุดท้ายในกระบวนการยุติธรรม นอกจากจะมีหน้าที่ในการควบคุมผู้กระทำผิด ตามคำพิพากษาของศาลแล้ว ยังมีหน้าที่ที่สำคัญในการแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาพฤตินิสัยผู้กระทำผิด ให้กลับสู่สังคมได้อย่างปกติสุข อย่างไรก็ตามผู้กระทำผิดเหล่านี้ได้ถูกหล่อหลอมมาจากสถาบันทางสังคมหรือสภาพแวดล้อมมาเป็นเวลานาน การแก้ไขในเรือนจำเพียงระยะเวลาสั้นๆ จึงเป็นเรื่องที่

ยากลำบาก กรมราชทัณฑ์ได้พยายามอย่างยิ่งที่จะคิดค้นสร้างนวัตกรรม และพัฒนาวิธีการในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด เพื่อสนองตอบต่อความคาดหวังของสังคม เพื่อคืนคนดี มีคุณค่า สู่สังคมการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำ จำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เริ่มตั้งแต่การรับตัวมาคุมขังจนถึงการดูแลหลังการปลดปล่อย โดยแต่ละขั้นตอนจะมีความต่อเนื่องและสัมพันธ์กัน จูติยา เพชรมณี (2559) ได้ให้ความหมายของการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง หมายถึง กระบวนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล ด้วยการศึกษาวิเคราะห์ประวัติ ลักษณะทั่วไป สาเหตุของการกระทำผิด เพื่อการวางแผนในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังได้อย่างถูกต้องเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการ และการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล (individual treatment) โดยมีวัตถุประสงค์หลักที่สำคัญสองประการ ดังนี้

ประการแรก เพื่อประโยชน์ในด้านการควบคุมผู้ต้องขัง ไม่ให้ผู้ต้องขังหลบหนีตลอดจน การควบคุมดูแลให้ผู้ต้องขังอยู่ในระเบียบวินัย ไม่ก่อความเดือดร้อนวุ่นวาย เป็นภารกิจที่สำคัญของเรือนจำและปัญหาที่สำคัญก็คือปัญหาในการปกครองควบคุม ซึ่งการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังจะช่วยให้เรือนจำรู้จักผู้ต้องขังดีขึ้น ได้ทราบประวัติข้อมูลความเป็นมาของผู้ต้องขังแต่ละคน รวมทั้งบุคลิกลักษณะและข้อบกพร่องต่างๆ ข้อควรสังเกต หรือข้อควรระวังในการควบคุม ซึ่งจะทำให้สามารถควบคุมผู้ต้องขังได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดโอกาสการกระทำผิดระเบียบวินัย การก่อความเดือดร้อนวุ่นวายของผู้ต้องขัง ในเรือนจำตลอดจนถึงหลบหนี

ประการที่สอง เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังด้านการอบรมแก้ไขและพัฒนาพฤตินิสัย ภารกิจหลักที่สำคัญอีกประการหนึ่งของเรือนจำคือการแก้ไขและพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังให้เป็นบุคคลที่สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมทั่วไปได้เมื่อพ้นโทษ โดยมุ่งเน้นให้การบำบัดรักษาทั้งด้านร่างกายและจิตใจ การแก้ไขเพื่อพัฒนาจิตใจและปรับเปลี่ยนทัศนคติ พฤตินิสัย รวมตลอดจนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังให้มีความรู้วิชาสามัญ วิชาชีพ มีทักษะและความชำนาญในการประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคมภายนอก รวมทั้งให้ผู้ต้องขังได้รับการสงเคราะห์ในด้านต่างๆ ตามความเหมาะสม

การแก้ไขผู้ต้องขังคดีอาชญากรรม ผู้ต้องขังคดีอาชญากรรมมีหลายประเภททั้งที่เป็นผู้ค้า และผู้เสพซึ่งจะต้องมีการแยกปฏิบัติที่แตกต่างกัน กล่าวคือ กลุ่มผู้ต้องขังที่เป็นผู้ค้ารายใหญ่ ถือเป็นอาชญากร เป็นผู้ร้ายสำคัญ ต้องใช้มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมอย่างเคร่งครัด เพื่อมิให้ออกไปก่อความเดือดร้อนต่อสังคมอีกในส่วนของผู้ต้องขัง

ที่เป็นผู้เสพต้องดำเนินการบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขังเหล่านี้ โดยการแยกปฏิบัติในเรือนจำและทัณฑสถานในการบำบัดโดยวิธีการชุมชนบำบัดสำหรับผู้ต้องขังที่เป็นผู้ค้ายาเสพติด ที่กระทำผิดเพราะความจำเป็น เพราะความยากจนหรือประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ และเพิ่งจะเริ่มเข้าสู่การยังไม่ได้กระทำเป็นอาชีพ และมีเครือข่ายเป็นกลุ่มที่ควรได้รับการแก้ไขฟื้นฟูให้เลิกการขายยาเสพติด และเลิกเกี่ยวข้องกับยาเสพติดการ จัดโปรแกรมเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังคดีค้ายาเสพติดที่กระทำด้วยความจำเป็น จะต้องเริ่มต้นด้วยการวิเคราะห์ถึงสาเหตุในการกระทำผิดของผู้ต้องขังดังกล่าว ก่อน เพื่อกรองหาผู้กระทำผิดรายย่อยที่กระทำผิดด้วยความจำเป็นออกมา จากนั้นจึงนำเข้าสู่โปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟู ซึ่งจะเน้นเกี่ยวกับงานดังต่อไปนี้

1. การฝึกวิชาชีพ ผู้ต้องขังในคดีค้ายาเสพติดรายย่อยที่กระทำผิดด้วยความจำเป็น ส่วนใหญ่จะทำผิดเพราะปัญหาทางเศรษฐกิจ ไม่มีอาชีพที่จะเป็นที่ยาของรายได้เลี้ยงชีพและครอบครัว จึงหันไปจำหน่ายหรือค้ายาเสพติดรายย่อย ดังนั้นการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังกลุ่มนี้ จึงต้องเน้นการฝึกอาชีพให้มีความรู้ทักษะในการประกอบอาชีพ เพื่อจะได้มีอาชีพเลี้ยงตนเองได้ และไม่กลับไปกระทำผิดอีกการฝึกวิชาชีพดังกล่าวนี้จะต้องดำเนินการฝึกอย่างจริงจัง ไม่ใช่การใช้แรงงาน หรือทำงานรับจ้าง แต่ต้องจัดเป็นหลักสูตรและฝึกอย่างจริงจัง เพื่อให้สามารถประกอบอาชีพหลังพ้นโทษได้ เช่น การฝึกวิชาชีพพระยาส์ อากิ การนวดฝ่าเท้า การนวดแผนโบราณ การทำอาหารและขนม การค้ารายย่อย ตลอดจนงานรับจ้างอื่น ๆ

2. การฝึกจิตใจและการปรับทัศนคติ ผู้ต้องขังคดีค้ายาเสพติดรายย่อยที่กระทำด้วยความจำเป็น จะมีปัญหาด้านทัศนคติค่านิยมต่อการกระทำผิดกฎหมาย และการค้ายาเสพติดโดยถือว่าเป็นสิ่งที่คนรอบข้างทำกันหรือเป็นวิถีทางที่หาเงินได้ง่ายโดยไม่ต้องทำงานหนัก และเป็นการหาเงินที่คุ้มความเสี่ยงต่อการถูกจับกุมลงโทษ ดังนั้น การอบรมแก้ไข จึงต้องเน้นการปรับทัศนคติ ค่านิยมให้มีสัมมาอาชีวะ และรักการทำงานสุจริต ทั้งนี้ โดยอาศัยหลักสูตรการอบรมผ่านกระบวนการกลุ่มเพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติ ตัวอย่างหลักสูตร เช่น พิษภัยและผลกระทบของยาเสพติด เทคนิคการปฏิเสธและหลีกเลี่ยงจากเครือข่ายยาเสพติด สัมมาอาชีวะ จิตสำนึกความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม พินิจพิจารณาตนไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด เป็นต้น

## สมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 เพศของผู้ต้องขังส่งผลต่อการพัฒนาตนเองในเรือนจำกลางสมุทรปราการ โดยผู้ต้องขังเพศชายและเพศหญิงมีระดับการพัฒนาตนเองที่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 อายุของผู้ต้องขังส่งผลต่อการพัฒนาตนเองในเรือนจำกลางสมุทรปราการ โดยอายุของผู้ต้องขังต่างกันมีระดับการพัฒนาตนเองที่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 3 ระดับการศึกษาของผู้ต้องขังส่งผลต่อการพัฒนาตนเองในเรือนจำกลางสมุทรปราการ โดยระดับการศึกษาของผู้ต้องขังต่างกันมีระดับการพัฒนาตนเองที่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 4 สถานภาพสมรสของผู้ต้องขังส่งผลต่อการพัฒนาตนเองในเรือนจำกลางสมุทรปราการ โดยสถานภาพสมรสของผู้ต้องขังต่างกันมีระดับการพัฒนาตนเองที่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 5 อาชีพก่อนต้องโทษของผู้ต้องขังส่งผลต่อการพัฒนาตนเองในเรือนจำกลางสมุทรปราการ โดยอาชีพของผู้ต้องขังต่างกันมีระดับการพัฒนาตนเองที่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 6 รายได้ของผู้ต้องขังส่งผลต่อการพัฒนาตนเองในเรือนจำกลางสมุทรปราการ โดยรายได้ของผู้ต้องขังต่างกันมีระดับการพัฒนาตนเองที่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 7 ระยะเวลาจำคุกของผู้ต้องขังส่งผลต่อการพัฒนาตนเองในเรือนจำกลางสมุทรปราการ โดยระยะเวลาจำคุกของผู้ต้องขังต่างกันมีระดับการพัฒนาตนเองที่แตกต่างกัน

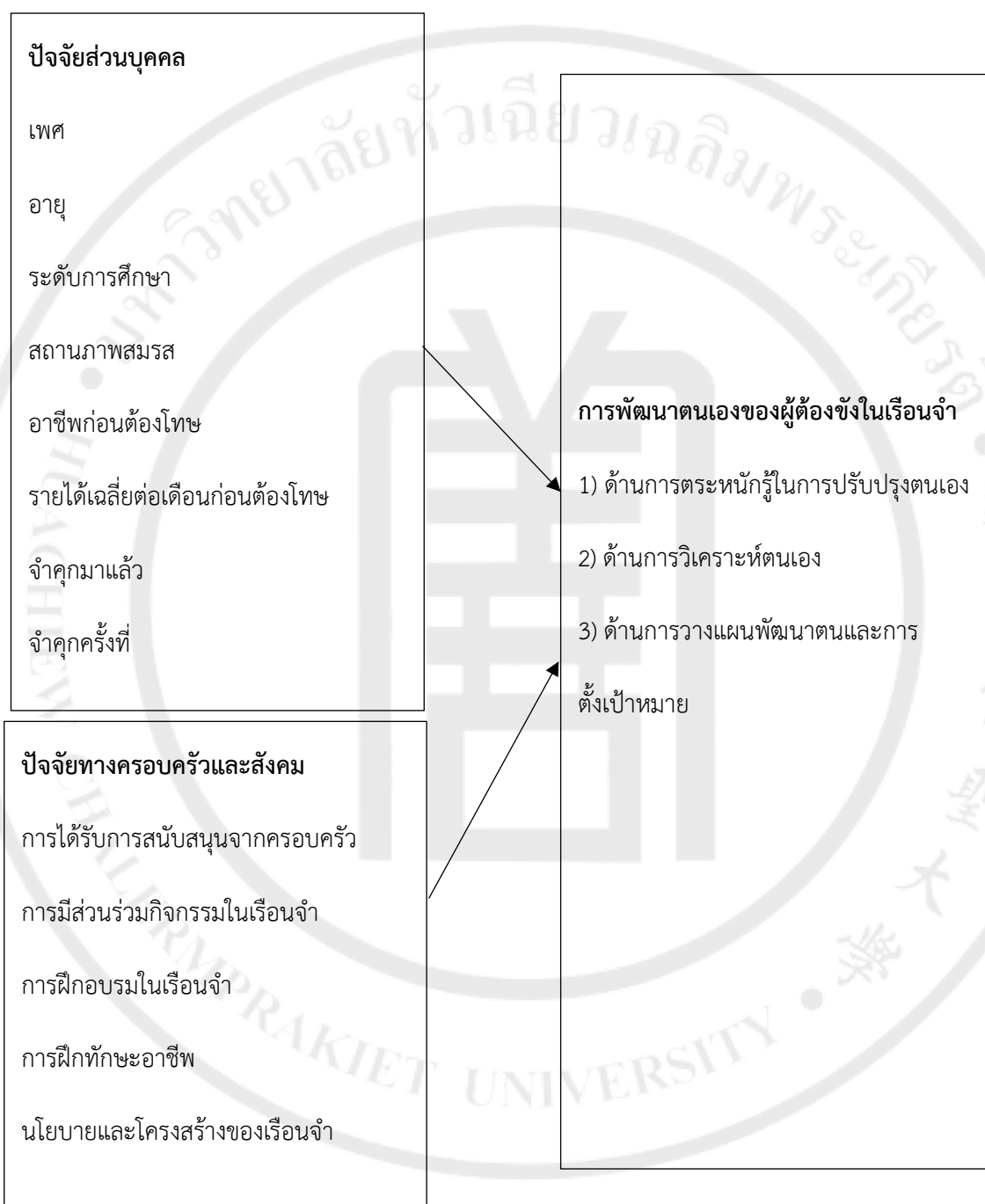
สมมติฐานที่ 8 จำนวนครั้งที่ถูกจำคุกของผู้ต้องขังส่งผลต่อการพัฒนาตนเองในเรือนจำกลางสมุทรปราการ โดยจำนวนครั้งที่ถูกจำคุกของผู้ต้องขังต่างกันมีระดับการพัฒนาตนเองที่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 9 ปัจจัยครอบครัวและสังคมของผู้ต้องขังส่งผลต่อการพัฒนาตนเองในเรือนจำกลางสมุทรปราการ ต่างกันมีระดับการพัฒนาตนเองที่แตกต่างกัน

## กรอบแนวคิดการวิจัย

## ตัวแปรต้น

## ตัวแปรตาม



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

## วิธีการวิจัย

วิธีการศึกษาเป็นการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้คือ ผู้ต้องขังในเรือนจำกลางสมุทรปราการ จำนวน 550 คน การกำหนดกลุ่มตัวอย่างใช้สูตร Taro Yamane ได้กลุ่มตัวอย่างผู้ต้องขังเรือนจำกลางสมุทรปราการ จำนวน 232 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถาม โดยได้มาจากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และได้นำแบบสอบถามของ (ทัศนีย์ สุริยะไชย, 2554, น. 112 -113 น.) มาประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือในครั้งนี้ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 เป็นปัจจัยส่วนบุคคล ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ 1) เพศ 2) อายุ 3) ชั้น 4) ระดับการศึกษา 5) สถานภาพการสมรส 6) อาชีพก่อนต้องโทษ 7) รายได้เฉลี่ยต่อเดือนก่อนต้องโทษ 8) จำคุกมาแล้ว 9) จำคุกครั้งที่ ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยด้านครอบครัวและสังคม ประกอบด้วย 1) การได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว 2) การมีส่วนร่วมกิจกรรมในเรือนจำ 3) การฝึกอบรมในเรือนจำ 4) การฝึกทักษะอาชีพ และ 5) นโยบายและโครงสร้างของเรือนจำ ส่วนที่ 3 การพัฒนาตนเองซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการตระหนักรู้ในการปรับปรุงตนเอง 2) ด้านการวิเคราะห์ตนเอง 3) ด้านการวางแผนพัฒนาตนและการตั้งเป้าหมาย การทดสอบความน่าเชื่อถือ (Reliability) โดยการนำแบบสอบถามที่ได้ไปทดลองใช้ (Pretest) กับผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำกลางสมุทรปราการ จำนวน 30 คนที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย คำนวณโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.881 มีการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามไปยังผู้ต้องขังในเรือนจำกลางสมุทรปราการ นำมาวิเคราะห์ทดสอบความแตกต่างของตัวแปรอิสระแต่ละตัวที่มีต่อตัวแปรตาม ได้แก่ 1) เพศ 2) อายุ 3) ระดับการศึกษา 4) สถานภาพการสมรส 5) อาชีพก่อนต้องโทษ 6) รายได้เฉลี่ยต่อเดือนก่อนต้องโทษ 7) จำคุกมาแล้ว 8) จำคุกครั้งที่ กับตัวแปรตาม คือ การพัฒนาตนเองของผู้ต้องขังเรือนจำกลางสมุทรปราการ โดยสถิติที่ใช้เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ คือ T-test และ ANOVA เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย

### ผลการทดสอบสมมติฐาน

| สมมติฐาน      | ปัจจัย                    | ผลการทดสอบสมมติฐาน (sig) |
|---------------|---------------------------|--------------------------|
| สมมติฐานที่ 1 | เพศ                       | .561                     |
| สมมติฐานที่ 2 | อายุ                      | .039                     |
| สมมติฐานที่ 3 | ระดับการศึกษา             | .965                     |
| สมมติฐานที่ 4 | สถานภาพสมรส               | .149                     |
| สมมติฐานที่ 5 | อาชีพ                     | .853                     |
| สมมติฐานที่ 6 | รายได้                    | .571                     |
| สมมติฐานที่ 7 | ระยะเวลาจำคุก             | .833                     |
| สมมติฐานที่ 8 | จำนวนครั้งที่ถูกจำคุก     | .950                     |
| สมมติฐานที่ 9 | ปัจจัยทางครอบครัวและสังคม | .001                     |

สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การพัฒนาตนเองของผู้ต้องขังในเรือนจำสมุทรปราการ จำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ ระยะเวลาการจำคุก จำนวนครั้งที่ถูกจำคุก ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้น ปัจจัยด้านอายุและปัจจัยทางครอบครัวและสังคม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 0.001 ตามลำดับ

### ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 78.9 รองลงมา เป็นเพศหญิง ร้อยละ 21.1 มีอายุระหว่าง 25-35 ปี ร้อยละ 50.0 รองลงมา มีอายุระหว่าง 36-45 ปี ร้อยละ 38.4 เป็นนักโทษชั้นเยี่ยม ร้อยละ 30.2 รองลงมา เป็นนักโทษชั้นกลาง ร้อยละ 19.8 และนักโทษชั้นดีมาก ร้อย ละ 17.2 ระดับการศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 36.2 รองลงมา การศึกษาระดับมัธยมศึกษา ตอนปลายหรือเทียบเท่า ร้อยละ 25.0 สถานภาพโสด ร้อยละ 74.1 รองลงมา สถานภาพสมรส ร้อยละ 18.1 และหม้าย/หย่าร้าง ร้อยละ 7.8 เคยประกอบ

อาชีพรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 46.1 รองลงมาเป็นพนักงานบริษัทเอกชน ร้อยละ 20.3 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 – 15,000 บาท ร้อยละ 40.1 รองลงมามีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001- 20,000 บาท ร้อยละ 19.0 ระยะเวลาต้องโทษ ระหว่าง 1-5 ปี ร้อยละ 60.8 เป็นการจำคุกครั้งที่ 1 ร้อยละ 56.5 รองลงมา จำคุกเป็นครั้งที่ 2 ร้อยละ 27.2

**2. ผลการศึกษาปัจจัยทางครอบครัวและสังคม**กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยครอบครัวและสังคม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.24 เมื่อพิจารณารายข้อ 5 อันดับแรก พบว่า 1) ด้านการฝึกอบรมในเรือนจำ คือ (1) การฝึกอบรมในเรือนจำทำให้ได้รับความรู้ต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.47 (2) โปรแกรมการฝึกอบรมในเรือนจำมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตหลังพ้นโทษ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.41 รองลงมา 2) การได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว ประเด็น (3) ครอบครัว/ญาติเป็นกำลังใจเมื่อเผชิญกับวิกฤตของชีวิต มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.40 และ 3) ด้านการฝึกทักษะอาชีพ (4) การฝึกอาชีพมีประโยชน์ในอนาคตเมื่อพ้นโทษ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.38 และ (5) อาชีพที่ฝึกทักษะมีความน่าสนใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.35 ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในเรือนจำ ในการแสดงความคิดเห็น กล้าแสดงออกเมื่อเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.89

**3. ผลการศึกษาการพัฒนาตนเอง** กลุ่มตัวอย่างมีการพัฒนาตนเอง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.48 เมื่อพิจารณารายข้อ 5 อันดับแรก พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ 1) ความสามารถทำสิ่งต่างๆ ได้ด้วยตนเอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 2) การมีเป้าหมายในการดำเนินชีวิตภายหลังพ้นโทษ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.63 3) ความสนใจอยากเรียนรู้สิ่งต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองในอนาคต มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 4) การทบทวนสิ่งที่ผิดพลาดที่เกิดขึ้นกับตนเองอยู่เสมอ เพื่อเป็นแรงผลักดันในการพัฒนาตนเอง มีค่าเฉลี่ย 3.61 และ 5) การชอบที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เพื่อให้ตนเองรอบรู้มากขึ้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.58 และข้อที่น้อยที่สุด คือ การสอบถามความคิดเห็นของคนรอบข้างเกี่ยวกับสิ่งที่ควรปรับปรุงของตนเอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.28 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การพัฒนาตนเองของผู้ต้องขังในเรือนจำสมุทรปราการ จำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ ระยะเวลาการจำคุก จำนวนครั้งที่ถูกจำคุก ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้น ปัจจัยด้านอายุและปัจจัยทางครอบครัวและสังคม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 0.001 ตามลำดับ

## สรุปผลการวิจัย

ปัจจัยครอบครัวและสังคม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.24 เมื่อพิจารณารายข้อ 5 อันดับแรก พบว่า 1) ด้านการฝึกอบรมในเรือนจำ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ (1) การฝึกอบรมในเรือนจำทำให้ได้รับความรู้ต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.47 (2) โปรแกรมการฝึกอบรมในเรือนจำมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตหลังพ้นโทษ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.41 รองลงมาเป็น 2) การได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว ประเด็น (3) ครอบครัว/ญาติเป็นกำลังใจเมื่อเผชิญกับวิกฤตของชีวิต มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.40 และ 3) ด้านการฝึกทักษะอาชีพ ประเด็น (4) การฝึกอาชีพมีประโยชน์กับท่านในอนาคตเมื่อพ้นโทษ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.38 และ (5) ประเด็นอาชีพที่ฝึกทักษะมีความน่าสนใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.35 ส่วนข้อที่มีค่าน้อยที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในเรือนจำ ประเด็น การแสดงความคิดเห็นกล้าแสดงออกเมื่อเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.89 การพัฒนาตนเอง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.48 และผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การพัฒนาตนเองของผู้ต้องขังในเรือนจำสมุทรปราการ จำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ ระยะเวลาการจำคุก จำนวนครั้งที่ถูกจำคุก ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้น ปัจจัยด้านอายุและปัจจัยทางครอบครัวและสังคม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 0.001 ตามลำดับ สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การพัฒนาตนเองของผู้ต้องขังในเรือนจำสมุทรปราการ จำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ ระยะเวลาการจำคุก จำนวนครั้งที่ถูกจำคุก ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้น ปัจจัยด้านอายุและปัจจัยทางครอบครัวและสังคม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 0.001 ตามลำดับ

## อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษา “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองของผู้ต้องขังในเรือนจำกลางสมุทรปราการ” พบว่า ปัจจัยด้านอายุและปัจจัยทางครอบครัวและสังคมมีผลต่อการพัฒนาตนเองของผู้ต้องขังในเรือนจำสมุทรปราการ

1) อายุมีผลต่อการพัฒนาตนเองของผู้ต้องขังในเรือนจำกลางสมุทรปราการ การพัฒนาตนเองต้องอาศัยความรู้ มุมมองด้านความคิด และแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง สภาพร่างกาย ดังนั้นอายุของผู้ต้องขังจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาตนเอง ซึ่งผู้ต้องขังอายุน้อยอาจมีการพัฒนาตนเองมากกว่าผู้ต้องขังสูงอายุ เป็นต้น

2) ปัจจัยทางครอบครัวและสังคม ประกอบด้วย 1) การได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว 2) การมีส่วนร่วมกิจกรรมในเรือนจำ 3) การฝึกอบรมในเรือนจำ 4) การฝึกทักษะอาชีพ และ 5) นโยบายและโครงสร้างของเรือนจำมีผลต่อการพัฒนาตนเองของผู้ต้องขังในเรือนจำ สอดคล้องกับงานวิจัยของศิวเรศ สุภู่อ่อน และ ธาตรี มหันตรัตน์ (2566) ศึกษาแนวทางการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังด้านการศึกษาทัณฑสถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดปัญหาการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังด้านการศึกษา ประกอบด้วยด้านปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกทัณฑสถานฯ ด้านปัจจัยภายใน ได้แก่ระยะเวลาต้องโทษมีผลต่อการตัดสินใจในการไม่เข้ารับการศึกษาลักษณะที่ผิดสอนไม่ตรงตามความต้องการ อาคาร สถานที่สำหรับจัดการศึกษาไม่เหมาะสมคนกลุ่มใหญ่ไม่เข้ารับการศึกษาลงจึงทำให้เข้ารับการศึกษาคอนกลุ่มใหญ่ สำหรับด้านปัจจัยภายนอก ได้แก่ เชื่อว่าสถานประกอบการไม่รับผู้เคยมีประวัติต้องโทษเข้าทำงานแม้จะมีวุฒิการศึกษา สังคมภายนอกมองผู้พ้นโทษเป็นคนไม่ดีไม่สามารถกลับตัวเป็นคนดีได้ หลังพ้นโทษไม่มีช่องทางการประกอบอาชีพ ขาดการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการศึกษาขณะต้องโทษแก่สังคมภายนอกจึงทำให้ไม่เข้ารับการศึกษาระหว่างต้องโทษ 2) แนวทางการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังด้านการศึกษา ประกอบด้วย ควรมีการประสานไปยังหน่วยงานภายนอกเพื่อเพิ่มช่องทางการประกอบอาชีพ มีการให้ความรู้และสร้างความเข้าใจกับสังคมภายนอกมากยิ่งขึ้น เปิดสอนในหลักสูตรที่ตรงตามความต้องการของผู้ต้องขัง ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการศึกษาขณะต้องโทษให้สังคมภายนอกได้รับรู้มากยิ่งขึ้น ประสานงานกับสถานประกอบการเพื่อให้ความรู้แก่ผู้ต้องขังถึงเกณฑ์ต่างๆ ในการรับเข้าทำงาน มีการอบรมให้ความรู้ผู้ต้องขังอย่างทั่วถึงในเรื่องความสำคัญของการศึกษา ปรับปรุงอาคารสถานที่สำหรับจัดการศึกษาให้มีความเหมาะสมมีสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอต่อการเรียน การจัดการศึกษาต้องคำนึงถึงกำหนดโทษของผู้ต้องขังที่มีระยะเวลาแตกต่างกันตามลักษณะคดี และ สอดคล้องกับปิณฑิพนธ์ สีสมนสิทธิ์, สิทธิพร เขาค้อน, จิรเดช นาคพงษ์ และสมเดช สิทธิพงศ์พิทยา (2025) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังเรือนจำ เขต 6 ผลการวิจัย พบว่า ด้านการศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3) สภาพ

ปัจจัยแวดล้อมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการพัฒนาพุดินสั โดยมีความสัมพันธ์สหสัมพันธ์อยู่ในช่วง 0.340 – 0.766 และ 4) สภาพปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุดินสัผู้ต้องขัง มีตัวแปร 3 ด้าน ที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุดินสัผู้ต้องขัง และร่วมกันทำนายการพัฒนาพุดินสัผู้ต้องขังได้ร้อยละ 62.8 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่า R Square = 62.8 ค่า Tolerance อยู่ระหว่าง .389 - .663 ค่า VIF อยู่ระหว่าง 1.509 – 2.568 และค่า Durbin-Watson 1.257

## ข้อเสนอแนะ

### เชิงนโยบาย

- 1) กรมราชทัณฑ์ควรกำหนดทิศทางนโยบายหลักที่มุ่งเน้นการลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการพัฒนาพุดินสั โดยดเว้นการนำประวัติการกระทำผิด (อาทิ สถิติการกระทำผิดซ้ำ) หรือระยะเวลาการต้องโทษ มาเป็นเงื่อนไขในการจำกัดสิทธิการเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาตนเองหรือการฝึกอบรมวิชาชีพขั้นสูง
- 2) กระทรวงยุติธรรมควรบูรณาการความร่วมมือเชิงนโยบายกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) เพื่อให้ครอบครัวเป็นผู้ร่วมบำบัดฟื้นฟู
- 3) กรมราชทัณฑ์ควรทบทวนนโยบายการจัดโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูในลักษณะมาตรฐานเดียวที่ใช้กับทุกคน และปรับเปลี่ยนสู่การจำแนกรูปแบบการบำบัดตามความเหมาะสมของแต่ละบุคคล
- 4) เรือนจำกลางสมุทรปราการ ควรกำหนดนโยบายเชิงรุกในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ โดยจัดทำบันทึกข้อตกลง (MOU) ร่วมกับสภาอุตสาหกรรมจังหวัดสมุทรปราการ เพื่อร่วมกันออกแบบและพัฒนาหลักสูตรการฝึกวิชาชีพภายในเรือนจำให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน

### เชิงปฏิบัติการ

- 1) ฝ่ายฝึกวิชาชีพควรปรับกระบวนการทัศนจากการฝึกอาชีพแบบดั้งเดิม สู่การจัดการศึกษาเชิงวิชาชีพที่ตอบสนองต่อตลาดแรงงาน โดยควรเชิญวิทยากรหรือตัวแทนฝ่ายทรัพยากรบุคคลจากสถานประกอบการในนิคม

อุตสาหกรรมจังหวัดสมุทรปราการ เข้ามาเป็นผู้ฝึกสอนทักษะที่ใช้เทคโนโลยีหรือเครื่องจักรจริง พร้อมทั้งผลักดันให้มีการออกใบรับรองคุณวุฒิวิชาชีพ เพิ่มอัตราการจ้างงานทันทีหลังพ้นโทษ

2) พัฒนาโปรแกรมการให้เกิดประสิทธิภาพ โดยมีรูปแบบโปรแกรมที่หลากหลายตามความเหมาะสมของแต่ละบุคคล หรือผู้ต้องขังแต่ละประเภท

3) การจัดตั้งระบบการส่งต่อและติดตามภายหลังพ้นโทษ ควรมีหน่วยงานย่อยในการส่งต่อและติดตามผู้ต้องขังภายหลังพ้นโทษ

### เอกสารอ้างอิง

- อัจฉรา ประเสริฐสิน. (2556). การพัฒนาตนเองสำคัญอย่างไรในชีวิตและการทำงาน. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- กลุ่มงานส่งเสริมสมรรถภาพร่างกายและจิตใจ. (2563). คู่มือการจัดโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังตามลักษณะแห่งคดีและพฤติการณ์การกระทำผิด. กองพัฒนาพฤตินิสัย กรมราชทัณฑ์.
- กลุ่มงานส่งเสริมสมรรถภาพร่างกายและจิตใจ. (2566). คู่มือการปฏิบัติงานการจัดโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังตามลักษณะแห่งคดีและพฤติการณ์การกระทำผิด. กองพัฒนาพฤตินิสัย กรมราชทัณฑ์.
- พาริดา สุริยะพงศ์ไชย. (2564). ความต้องการพัฒนาตนเองของพนักงานระดับผู้บังคับบัญชาภาคเอกชน กลุ่มธุรกิจเคมีภัณฑ์แห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพมหานคร (สารนิพนธ์ปริญญาการจัดการมหาบัณฑิต). วิทยาลัยการจัดการมหาวิทยาลัยมหิดล.
- ปติพัฒน์ สีสมนสิทธิ์, สิทธิพร เขาอุ่น, จิรเดช นาคพงษ์, และ สมเดช สิทธิพงศ์พิทยา. (2568). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังเรือนจำ เขต 6. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 11(1), 141–152. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/WTURJ/article/view/279212>

วิรัตน์ ช่วยเมือง, และ เสาวนารถ เล็กเลอสินธุ์. (2562). ความต้องการพัฒนาดนเองของบุคลากรเรือนจำกลางบาง

ขวาง อำเภอมือง จังหวัดนนทบุรี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์*, 5(3), 206–217.

วิรุฑธ แสนพงค์, และ จิระสุข สุขสวัสดิ์. (2563). ประสบการณ์การปรับตัวของผู้ต้องขังสูงอายุในเรือนจำกลางบาง

ขวาง. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม*, 8(1), 191–204. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/e-jodil/article/view/220273>

ศิวเรศ สุก่อ่อน, และ ชาติรี มหันตรัตน์. (2566). แนวทางการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังด้านการศึกษา ทัณฑสถานวัย

หนุ่มพระนครศรีอยุธยา. *วารสารบรรณการศึกษามนุษยสังคมศาสตร์*, 4(2), 191–203.

[https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB\\_EHS/article/view/270633](https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS/article/view/270633)

Andrews, D. A., & Bonta, J. (2010). *The psychology of criminal conduct* (5th ed.). Anderson Publishing.

Cullen, F. T., Latessa, E. J., & Gendreau, P. (2000). What works in corrections? *The Prison Journal*, 80(3), 219–253.

Gendreau, P., & Andrews, D. A. (1990). Correctional intervention: The effective use of community supervision. *Canadian Journal of Criminology*, 32(3), 1–18.

Harris, P. (2003). Employment, education, and recidivism: The role of skills development programs in corrections. In H. M. McShane & F. T. Cullen (Eds.), *The handbook of crime and punishment* (pp. 364–383). Oxford University Press.

Pratt, T. C., et al. (2005). The effects of social support on the adjustment of inmates in prison. *Journal of Criminal Justice*, 33(3), 265–275.

Piquero, A. R., et al. (2002). The influence of family on criminal behavior: A meta-analysis of twin and adoption studies. *Criminal Justice and Behavior*, 29(1), 99–117.

Sampson, R. J., & Laub, J. H. (1993). *Crime in the making: Pathways and turning points through life*.

Harvard University Press.

Seiter, R. P., & Kadela, K. R. (2003). Prisoner reentry: What works, what doesn't, and what's

promising. *Crime & Delinquency*, 49(3), 360–388.

